

Roman

Simone

Atangana

Bekono

LEBO
WSKI

CON
FRON
TA
TIES

LESSUGGESTIES
'AAN DE SLAG MET DE DATABANKEN'
AFLEVERING 1

Introductie

In deze aflevering laten we aan de hand van de roman *Confrontaties* van Simone Atangana Bekono zien hoe je uittrekselonderdeel 'Om over na te denken' kunt inzetten voor een groepsdiscussie in de klas of als leidraad voor een interessant gesprek tijdens het mondeling.

AFLEVERING 1

'PRATEN OVER BOEKEN'

'Laat leerlingen praten over wat ze hebben gelezen met behulp van het uittrekselonderdeel 'Om over na te denken''

Over het boek

Confrontaties is de debuutroman van Simone Atangana Bekono. Hierin volgt de lezer de zestienjarige gymnasiumschiolier Salomé Atabong, die een straf van een half jaar uitzit in een jeugddetentiecentrum. Op een middag mishandelde ze twee schoolgenoten ernstig. Ze blikt terug op de gebeurtenissen die tot deze mishandeling en haar veroordeling leidden. Ook denkt ze na over het gezin waarin ze opgroeide, over schuld en identiteit en over hoe haar leven er na de detentie uit zal zien. Intussen probeert ze haar hoofd koel te houden tussen de andere meiden in het detentiecentrum en zich niet te veel aan te trekken van haar begeleidend therapeut, die ze een racist vindt.

Het boek belandde op de shortlist van de Libris Literatuurprijs 2021, won de Hebban Debuutprijs 2021 en de Anton Wachterprijs 2022 en werd uitgeroepen tot Het Beste Boek voor Jongeren 2021. De vakjury van Het Beste Boek voor Jongeren spreekt van een 'urgent' en 'gelaagd' verhaal, waarin de lezer er gaandeweg achter komt wat de invloed van racisme is op de ontwikkeling van de hoofdpersoon: 'Het openlijke en onderhuidse racisme (...) geeft handvatten tot dialoog en laat de lezer inzien welke blinde vlekken hij of zij zelf heeft.'¹

Confrontaties biedt dus veel mooie aanknopingspunten om met leerlingen in gesprek te gaan of om leerlingen onderling te laten discussiëren. Niet alleen over maatschappelijke kwesties als racisme, maar ook over het taalgebruik en de intertekstuele verbanden in de roman. De Uittrekselbank helpt bij de praktische uitwerking daarvan.

Aan de slag

De Uittrekselbank bevat zo'n 4000 kwalitatief hoogstaande analyses van romans van Nederlandse en buitenlandse auteurs. Een vast onderdeel in de meeste uittreksels is 'Om over na te denken'. Daarin stellen we enkele vragen die de lezer aan het denken zetten over de roman. Die vragen kunnen betrekking hebben op de inhoud, maar ook op de structuur, de stijl of de ontvangst van een werk.

Er wordt een onderscheid gemaakt in drie typen vragen: controlevragen, reflectievragen en analysevragen.² Hieronder worden de verschillende soorten vragen besproken en geven we van elke vraag een voorbeeld.

Controlevragen gaan in op gebeurtenissen, beschrijvingen en feiten in het verhaal. Ze herinneren de lezer aan wat die gelezen heeft en sturen erop aan daar nog eens over na te denken. Welke adviezen krijgt Salomé bijvoorbeeld van haar vader en hoe gaat ze om met die adviezen?

Reflectievragen focussen op de beleving van de lezer. Deze vragen kunnen de leerling helpen het verhaal te interpreteren en op zichzelf te betrekken. In *Confrontaties* wordt de hoofdpersoon stelselmatig met racisme geconfronteerd. Welke confrontatie vond de lezer het meest aangrijpend en waarom?

Analysevragen helpen leerlingen de roman te duiden en in een breder perspectief te plaatsen. Ze worden uitgedaagd om na te denken over de keuzes van de schrijver en om verbanden te leggen. Salomé geeft in *Confrontaties* geregeld aan dat ze haar oude 'ik' kwijt is en dat ze niet behandeld wil worden als lid van een minderwaardige groep. Hoe vallen deze opmerkingen te duiden, gelet op Salomé's achtergrond? En denkt de lezer dat het de hoofdpersoon lukt haar oude 'ik' te hervinden?

'Om over na te denken' is een mooi startpunt om leerlingen te laten discussiëren over wat ze hebben gelezen – met elkaar, of met jou tijdens het mondeling. Hieronder werken we voor *Confrontaties* uit hoe je het onderdeel als docent kunt gebruiken.

Lezen je leerlingen klassikaal hetzelfde literaire werk?

Dan vormen de vragen uit 'Om over na te denken' de basis voor een klassikaal gesprek of een discussie in groepjes. Met name de reflectie- en analysevragen zijn daarvoor geschikt.

Een voorbeeld van een reflectievraag:

'Over het taalgebruik van Salomé schrijft Dieuwertje Mertens: 'De roman is heel vaardig en overtuigend geschreven, vanuit het perspectief van een jong meisje met dito taalgebruik' (*Het Parool*, 26 september 2020). Lies Schut oordeelt juist dat de straattaal die Salomé gebruikt 'ongeloofwaardig' overkomt. Wat vind jij van het taalgebruik van Salomé? Hielp het jou om je met haar te identificeren, of vond je het 'ongeloofwaardig'? Licht je antwoord toe.'

Het bespreken van deze vraag in klassikaal verband of in kleinere groepen draagt bij aan het uitwisselen van leeservaringen en het vergelijken van verschillende interpretaties en oordelen. Een lezersgerichte benadering staat daarbij centraal.

Een voorbeeld van een analysevraag:

'Salomé vraagt zich af of het onontkoombaar was dat zij haar pestkoppen strafte, net zoals in de Griekse tragedies. Hoe zou jij die vraag beantwoorden?'

Leerlingen duiken voor deze vraag in een van de intertekstuele relaties in het boek. Wanneer de roman klassikaal gelezen wordt, kun je er als docent voor kiezen om eerst de vergelijking die Salomé maakt te bespreken: welke intertekstuele relatie wordt gelegd en hoe wordt deze uitgewerkt? Vervolgens analyseren leerlingen de wijze waarop deze intertekstuele verwijzing zich verhoudt tot thema's in het verhaal, zoals identiteit en racisme. Zo relateren leerlingen intertekst aan thematiek en verdiepen ze zich in de relevantie van de intertekstuele verwijzingen in het boek.

Hebben je leerlingen *Confrontaties* zelf gekozen om op hun leeslijst te zetten?

Dan kunnen de vragen uit 'Om over na te denken' ingezet worden als leidraad voor het mondeling of als basis voor een reflectieverslag in het leesdossier. Kies zelf bijvoorbeeld enkele reflectie- of analysevragen uit die je een leerling tijdens het mondeling stelt. De controlevragen kunnen behulpzaam zijn bij twijfel over of een leerling het werk heeft gelezen.

Wanneer leerlingen een leesdossier bijhouden, laat ze dan voor hun reflectieverslag ten minste vijf vragen uit 'Om over na te denken' kiezen en beantwoorden. Om verder te differentiëren kun je daarbij eisen stellen aan het aantal vragen van een bepaald type. Afhankelijk van het leesniveau van de leerling verplicht je bijvoorbeeld meer of minder analysevragen.

Verdiepende tip voor wie uitgebreider met intertekstualiteit in *Confrontaties* aan de slag wil

Herlees klassikaal met leerlingen het fragment op pagina's 130-132 (eerste druk; je vindt het fragment in de bijlage). Salomé verwijst naar Medusa en de krijsende Furiën. Bespreek deze verwijzing met leerlingen. Ga in op wie Medusa is en wie de Furiën zijn: wraakgodinnen uit de Griekse mythologie die misdadigers achtervolgen en kwelen: 'Ze dreven mensen die vreselijke misdaden hadden begaan tot waanzin, als straf, met hun woedende gekrijs, hun afzichtelijke uiterlijk, de stinkende, rotte adem uit hun monden. Ze kwamen uit de onderwereld naar boven, half vrouw, half vogel' (p. 130). Salomé wil weten 'op welk punt het krijsen begon'. Dat vraagt ze zich niet alleen af voor de wraakgodinnen, maar ook voor zichzelf. 'Wat maakte ze zo woedend? (...) Misschien waren ze gewoon boos geboren, gaf de wereld waarin ze opgroeiden daartoe alle reden. Wilden ze daar gewoon zijn, daar beneden, maar kwam het door de mensen dat ze het niet konden laten.' Salomé geeft erna voorbeelden van wat haar woedend maakt. Laat leerlingen deze voorbeelden opsommen. Bespreek erna de volgende vragen: Wanneer begon het krijsen voor Salomé? Waarom werd ze juist stil? Wat is 'het probleem' (p. 131)? Hebben leerlingen wel eens een soortgelijk probleem ervaren? Begrijpen leerlingen waarom Salomé zegt: 'Ik paste niet meer in de ruimte waar ik eerst in zat' (p. 132)? Wat vinden zij: gaf de wereld waarin Salomé opgroeide haar 'alle reden' om woedend te zijn; lieten de mensen haar geen andere keuze dan 'omhoog [te komen] met de roede in de hand' (p. 132)? En wat vinden ze van de keuze van de auteur voor deze intertekstuele verwijzing?

Auteur: Linda Ackermans

Eindnoten

- 1 Raadpleeg het hele juryrapport hier:
https://www.cpnb.nl/sites/default/files/cpnb_files/BWVJ2020/2021/BWVJ21-juryrapport-v3-web.pdf
- 2 Op dit moment vernieuwen we onze uittreksels, om ze nog beter aan te laten sluiten op de lespraktijk. In oudere uittreksels is nog geen sprake van deze onderverdeling in drie typen vragen; in de uittreksels 'nieuwe stijl' wel.

Die vrouw uit mijn droom, met die bloedende ogen, die enorme zwarte vleugels, die mond. Ze daalde af richting het veld, zo fucking wild en krijsend, als een Furie. Ze doet me denken aan Medusa, wier blik je in steen deed veranderen, wier kop eraf werd gehakt. Slangen als haren en die kille, priemende ogen, haar mond open alsof ze constant iets ziet wat haar naar adem doet happen.

Waarom werd Medusa eigenlijk vermoord? Had ze dat verdiend? Ik weet het niet meer. Als ik in bed lig, zie ik haar gezicht voor me en ik begrijp het. Ik begrijp het heel goed. Haar begrijp ik tenminste wel.

De Furiën, de wraakgodinnen, waren volgens mevrouw Doormans van Oudheidkunde net zo angstaanjagend als de Gorgonen. Ze dreven mensen die vreselijke misdaden hadden begaan tot waanzin, als straf, met hun woedende gekrijs, hun afzichtelijke uiterlijk, de stinkende, rotte adem uit hun monden. Ze kwamen uit de onderwereld naar boven, half vrouw, half vogel. De hele tijd heen en weer tussen de hel en hier. Wat had de wereld hun ooit aangedaan dan? Wat maakte ze zo woedend? Ik wil weten op welk punt het krijsen begon. Misschien waren ze gewoon boos geboren, gaf de wereld waarin ze opgroeiden daartoe alle reden. Wilden ze daar gewoon zijn, daar beneden, maar kwam het door de mensen dat ze het niet konden laten. Wij dwongen ze steeds maar weer naar boven te komen.

De man met de gewatteerde jas. Kutnegerinnetje. Aap. Het

draait niet allemaal om jou. De manier waarop Miriams vriendje haar naar haar keel greep. Met tante Céleste op de veranda in Kameroen. J'ai peur. Très sec. Henny op mijn bed in haar blauwe broekje. Frits met zijn vrienden in Na-mi-bi-e. Al dit gezeik hier, op deze plek. Het gaat niet weg en wordt niet vervangen door wat anders.

Ik denk dat het bij terugkomst in Nederland begon, na het bezoek aan mijn familie in Kameroen, het gevoel alsof de raarste beelden aan elkaar verbonden raakten, beelden die niks met elkaar te maken leken te hebben.

Je pleegt een moord en drie Furiën achtervolgen je tot je gek wordt. Drie zussen, vrouwen, maagden, die constant wachten tot iemand een fout begaat. Daar zit een lijn in. Dat zijn allerlei oorzaken met dezelfde gevolgen.

Ik snapte de regels niet, toen ik weer thuis was. Ik barstte niet uiteen. Ik kromp. Dat ik de regels niet kende werd een probleem. Het probleem snoerde me de mond. Ik krijste juist niet. Het maakte me stil. Het deed niet meer of minder dan dat.

Het probleem was een luistercursus Frans op cd-rom. Het probleem was très sec. Het was een man die bij het hek van het azc stond in een gewatteerde winterjas. Een man naar wie met muntjes werd gegooid. Het werd zo groot als een dorp. Het kwam op tv. Het zei aap. Ik doe jou na. Het schreeuwde en had korte witte tanden, lange scheve, gele. Het had een bloeddorstige, furieuze mond. Het had mijn naam nog nooit goed uitgesproken. Het werd groot en gemeen en riep soms zelfs vanuit een auto naar mij. Het deed zelfs Miriam verschrikt opkijken. Greep haar naar de hals. Het lag met korting in een krat. Het was een beetje flauw gemonteerd. Ik liep ervoor weg en probeerde het te negeren. Ik hield me stil als het kon. Toen de man op straat met de soep in zijn ogen zei: 'Wel-kom in Ne-der-land', zei ik, zonder problemen: 'Dank je wel'. Daarna stond ik op, zei ik: 'Nooit.'

Ik paste niet meer in de ruimte waar ik eerst in zat. Het bleek niet te gaan zoals ik het had begrepen. Ik had niet gezien wat ik dacht dat ik zag. Het probleem ging niet weg. Het treiterde en sloeg. Het probleem was een aanslag, dus kwam ik omhoog, met de roede in de hand. En dat krijzen. Heel hard krijzen. Ik zeurde niet, werkte hard, en dat was niet genoeg.